بررسی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم پسماندها بر تصویر گردشگری شهری

غفار کیان [۱،*]

۱- کارشناسی مدیریت کسب‌وکار از دانشگاه جامع علمی–کاربردی، واحد شهر قدس

Ghafarkian08@gmail.com

خلاصه

گردشگری شهری به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع درآمد و توسعه اقتصادی شهرها محسوب می‌شود، اما مدیریت نامناسب پسماندها می‌تواند تأثیرات مخربی بر جذابیت و تصویر مقاصد گردشگری داشته باشد. این مطالعه با هدف بررسی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم پسماندها بر تصویر گردشگری شهری انجام شده است. تأثیرات مستقیم شامل آلودگی بصری، بوهای نامطبوع، و کاهش کیفیت محیط شهری است، در حالی که تأثیرات غیرمستقیم شامل تضعیف برند شهری، کاهش رضایت گردشگران، و کاهش بازدیدهای مجدد می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که شهرهایی با سیستم‌های مدیریت پسماند بهتر، تصویر مثبت‌تری در میان گردشگران دارند و توانایی جذب گردشگران بیشتری را دارا هستند. این مطالعه اهمیت توسعه استراتژی‌های جامع مدیریت پسماند برای حفظ و بهبود جذابیت گردشگری شهرها را برجسته می‌کند و راهکارهایی برای کاهش تأثیرات منفی پسماندها بر گردشگری ارائه می‌دهد.

کلمات کلیدی: پسماند شهری، گردشگری شهری، تصویر مقصد، مدیریت پسماند، جذابیت گردشگری

۱. مقدمه

گردشگری شهری در دهه‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی بسیاری از کشورهای جهان تبدیل شده است [۱]. در ایران نیز صنعت گردشگری به عنوان اقتصاد بدون دودکش مورد توجه ویژه قرار گرفته و بسیاری از شهرهای کشور تلاش می‌کنند تا جذابیت‌های گردشگری خود را بهبود بخشند [۲]. کیفیت محیط شهری نقش تعیین‌کننده‌ای در جذابیت مقاصد گردشگری ایفا می‌کند و مستقیماً بر تصمیم‌گیری گردشگران برای انتخاب مقصد تأثیر می‌گذارد [۳]. یکی از عوامل کلیدی که بر کیفیت محیط شهری تأثیر می‌گذارد، مدیریت مناسب پسماندها است. افزایش جمعیت شهری و توسعه فعالیت‌های اقتصادی منجر به تولید حجم عظیمی از پسماندهای شهری شده که در صورت مدیریت نامناسب، تأثیرات مخربی بر محیط زیست و جذابیت گردشگری خواهد داشت [۴]. پسماندهای شهری نه تنها از نظر بصری جذابیت شهرها را کاهش می‌دهند، بلکه می‌توانند باعث بروز مشکلات بهداشتی، آلودگی هوا و آب، و در نهایت تضعیف تصویر گردشگری شوند [۵]. بنابراین، بررسی رابطه بین مدیریت پسماند و گردشگری شهری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا بتوان استراتژی‌های مؤثری برای حفظ و بهبود جذابیت گردشگری شهرها ارائه داد.

۱ .مبانی نظری و مروری بر ادبیات

۱.۱ .تعاریف و مفاهیم کلیدی

گردشگری شهری به مجموعه فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که گردشگران در محیط‌های شهری انجام می‌دهند و شامل بازدید از جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی، تجاری، و تفریحی است [۶]. در تعریف ارائه شده توسط محققان ایرانی، گردشگری شهری به عنوان مجموعه فعالیت‌هایی تعریف می‌شود که گردشگران در محیط شهری برای تجربه کسب اطلاعات، تفریح و لذت انجام می‌دهند [۷].

تصویر مقصد گردشگری نیز به مجموعه ادراکات، باورها، و تصورات افراد نسبت به یک مکان خاص اشاره دارد که بر تصمیم‌گیری آنها برای سفر تأثیر می‌گذارد [۸]. پژوهشگران ایرانی نیز تصویر مقصد را به عنوان مجموعه‌ای از برداشت‌ها و تصورات ذهنی افراد در مورد یک مکان معرفی کرده‌اند که بر انگیزه سفر و انتخاب مقصد تأثیرگذار است [۹].

پسماند شهری شامل تمامی مواد جامد، مایع، و گازی است که در نتیجه فعالیت‌های انسانی در محیط‌های شهری تولید می‌شود [۱۰]. بر اساس تعریف سازمان محیط زیست ایران، پسماند به هر گونه مواد یا اشیاء تولید شده، مصرف شده یا دور ریخته شده اطلاق می‌شود که نیاز به دفع یا بازیافت دارند[۱۱].

۱.۲ .رابطه بین کیفیت محیط شهری و گردشگری

کیفیت محیط شهری یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر جذابیت گردشگری محسوب می‌شود. مطالعات انجام شده در ایران نشان داده‌اند که کیفیت محیط شهری تأثیر مستقیمی بر جذابیت گردشگری شهرهای تاریخی کشور دارد [۱۲]. گردشگران به شدت تحت تأثیر وضعیت بصری و بهداشتی محیط قرار می‌گیرند [۱۳].

شهرهای تمیز و زیبا توانایی جذب گردشگران بیشتری دارند و رضایت بالاتری را در میان بازدیدکنندگان ایجاد می‌کنند [۱۴]. پژوهش انجام شده بر روی شهر اصفهان نشان داد که کیفیت محیط شهری یکی از مهم‌ترین عوامل در جذابیت گردشگری این شهر محسوب می‌شود [۱۵].

یکی از اصلی‌ترین اجزای کیفیت محیط شهری، نظافت و مدیریت مناسب پسماندها است. حضور پسماندهای پراکنده در خیابان‌ها، پارک‌ها، و اماکن گردشگری نه تنها منظر شهری را زشت می‌کند، بلکه می‌تواند احساس ناامنی و نگرانی در میان گردشگران ایجاد کند[۱۶].

۲ .تأثیرات مستقیم پسماندها بر گردشگری شهری

۲.۱ .آلودگی بصری و زیبایی شناسی

یکی از مهم‌ترین تأثیرات مستقیم پسماندهای شهری بر گردشگری، ایجاد آلودگی بصری است. انباشت زباله در خیابان‌ها، پارک‌ها، و مناطق گردشگری منجر به کاهش جذابیت بصری این مناطق می‌شود [۱۷]. مطالعه انجام شده در شهرهای تاریخی ایران نشان داد که آلودگی بصری ناشی از پسماندها یکی از عوامل اصلی نارضایتی گردشگران خارجی بوده است [۱۸].

گردشگران معمولاً به دنبال تجربیات زیبا و یادماندنی هستند و حضور پسماندهای نامرتب می‌تواند این تجربه را منفی کند. پژوهش صورت گرفته در مناطق گردشگری شیراز نشان داد که وضعیت نامطلوب پسماندها در اطراف بناهای تاریخی باعث کاهش ارزش زیباشناختی این مناطق شده است[۱۹].

مناطقی با مدیریت ضعیف پسماند، امتیاز کمتری از نظر زیبایی و جذابیت دریافت می‌کنند [۲۰]. این امر به ویژه در مناطق تاریخی و میراث فرهنگی حائز اهمیت است، جایی که گردشگران انتظار حفظ اصالت و زیبایی را دارند.

۲.۲ .مشکلات بهداشتی و بوهای نامطبوع

پسماندهای نامدیریت شده منشأ بوهای نامطبوع و مشکلات بهداشتی هستند که مستقیماً بر تجربه گردشگران تأثیر می‌گذارند [۲۱]. تجمع زباله‌های آلی به ویژه در آب و هوای گرم مناطقی چون جنوب ایران منجر به تولید گازهای متعفن و جذب حشرات و جوندگان می‌شود که محیط را برای گردشگران ناخوشایند می‌کند[۲۲].

علاوه بر این، پسماندهای پزشکی و خطرناک در صورت مدیریت نامناسب می‌توانند خطرات جدی برای سلامت عمومی ایجاد کنند [۲۳]. مطالعه انجام شده در شهرهای ساحلی ایران نشان داد که مدیریت نامناسب پسماندها در مناطق گردشگری این شهرها منجر به بروز مشکلات بهداشتی و کاهش رضایت گردشگران شده است [۲۴].

۲.۳ .کاهش دسترسی و تحرک

انباشت پسماندها در مسیرهای پیاده‌روی و مناطق گردشگری می‌تواند دسترسی گردشگران را محدود کند [۲۵]. این امر به ویژه برای گردشگران مسن، دارای معلولیت، یا همراه با کودکان مشکل‌آفرین است. محدودیت در تحرک می‌تواند تجربه گردشگری را منفی کند و منجر به نارضایتی گردشگران شود [۲۶].

۳ .تأثیرات غیرمستقیم پسماندها بر گردشگری شهر

۳.۱ .تضعیف برند و تصویر شهری

تأثیرات غیرمستقیم پسماندها بر گردشگری شهری به صورت تدریجی و طولانی‌مدت خود را نشان می‌دهند. یکی از مهم‌ترین این تأثیرات، تضعیف برند و تصویر شهری است [۲۷]. شهرهایی که با مشکل مدیریت پسماند مواجه هستند، به تدریج به عنوان مقاصد نامطلوب شناخته می‌شوند.

در ایران، برخی شهرهای دارای پتانسیل گردشگری بالا به دلیل مشکلات مدیریت پسماند از جذابیت لازم برخوردار نیستند [۲۸]. این تصویر منفی از طریق رسانه‌های اجتماعی و بازخوردهای گردشگران به سرعت گسترش می‌یابد.

۳.۲ .کاهش سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری

مشکلات مدیریت پسماند می‌تواند منجر به کاهش علاقه سرمایه‌گذاران برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری شود [۲۹]. هتل‌ها، رستوران‌ها، و سایر کسب‌وکارهای مرتبط با گردشگری تمایل کمتری به سرمایه‌گذاری در مناطقی دارند که با مشکلات زیست‌محیطی مواجه هستند.

این کاهش سرمایه‌گذاری در نهایت منجر به کاهش کیفیت خدمات گردشگری و تضعیف بیشتر جذابیت مقصد می‌شود [۳۰]. همچنین، نبود سرمایه‌گذاری کافی می‌تواند مانع از بهبود زیرساخت‌های مدیریت پسماند شود و چرخه معیوبی ایجاد کند.

۴ .عوامل مؤثر بر شدت تأثیرات

۴.۱ .نوع و حجم پسماندها

شدت تأثیر پسماندها بر گردشگری شهری به نوع و حجم آنها بستگی دارد. پسماندهای آلی به دلیل تولید بوی نامطبوع و جذب حشرات، تأثیر بیشتری نسبت به پسماندهای خشک دارند [۴]. در شرایط آب و هوایی ایران، این مسئله اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

حجم پسماندها نیز عامل مهمی است. کلان‌شهرهای ایران مانند تهران، اصفهان، و مشهد که حجم بالایی از پسماند تولید می‌کنند، در صورت عدم مدیریت مناسب با چالش‌های جدی‌تری مواجه می‌شوند [۴].

۴.۲ .موقعیت جغرافیایی و آب و هوایی

شرایط آب و هوایی تأثیر قابل توجهی بر شدت تأثیرات پسماندها دارد. در آب و هوای گرم و مرطوب، تجزیه پسماندهای آلی سریع‌تر انجام می‌شود و بوهای نامطبوع شدیدتری تولید می‌شود [۲۲]. همچنین، باران و آب‌های سطحی می‌توانند پسماندها را به مناطق وسیع‌تری پخش کنند.

۵ .راهکارها و استراتژی‌های بهبود

۵.۱ .توسعه سیستم‌های جامع مدیریت پسماند

ایجاد سیستم‌های جامع مدیریت پسماند که شامل جمع‌آوری منظم، حمل‌ونقل مناسب، و تصفیه بهینه پسماندها باشد، اولویت اول برای حفظ جذابیت گردشگری است [۱۰]. در ایران، شهرهایی مانند کیش و قشم با اجرای سیستم‌های مدرن مدیریت پسماند توانسته‌اند جذابیت گردشگری خود را حفظ کنند [۱۱]این سیستم‌ها باید قابلیت پاسخ‌گویی به تغییرات فصلی در تولید پسماند، به ویژه در فصول پرگردشگر، را داشته باشند. همچنین، ایجاد زیرساخت‌های کافی شامل سطل‌های زباله، ایستگاه‌های جمع‌آوری، و مراکز بازیافت در مناطق گردشگری ضروری است [۱].

۵.۲ .آموزش و مشارکت مردمی

آموزش شهروندان و گردشگران در خصوص مدیریت صحیح پسماند نقش مهمی در بهبود وضعیت دارد [۲]. در ایران، اجرای برنامه‌های آموزشی و فرهنگ‌سازی در زمینه مدیریت پسماند نتایج مثبتی داشته است [۷].برگزاری کمپین‌های آگاهی‌بخشی، نصب تابلوهای آموزشی، و ایجاد انگیزه برای مشارکت در برنامه‌های بازیافت می‌تواند به کاهش تولید پسماند و بهبود مدیریت آن کمک کند] ۵.[

۵.۳ .استفاده از فناوری‌های نوین

بهره‌گیری از فناوری‌های مدرن می‌تواند کارایی سیستم‌های مدیریت پسماند را به طور قابل توجهی بهبود بخشد [۳]. استفاده از سنسورهای هوشمند برای نظارت بر سطح پری سطل‌های زباله، سیستم‌های GPS برای بهینه‌سازی مسیرهای جمع‌آوری، و اپلیکیشن‌های موبایل برای گزارش مشکلات از جمله این فناوری‌ها هستند.

۶ .مطالعات موردی

۶.۱ .تجربه موفق شهر کیش

شهر کیش به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری ایران با اجرای سیستم‌های مدرن مدیریت پسماند توانسته است تصویر مطلوبی از خود ارائه دهد [۱۱]. این جزیره با در نظر گیری ملاحظات زیست‌محیطی در توسعه گردشگری، الگوی مناسبی برای سایر مناطق گردشگری کشور ایجاد کرده است.سیستم جمع‌آوری پسماند کیش به گونه‌ای طراحی شده که تأثیر کمینه‌ای بر فعالیت‌های شهری و گردشگری داشته باشد [۶]. همچنین، برنامه‌های بازیافت گسترده و تبدیل پسماند به انرژی به کاهش قابل توجه حجم پسماندهای نهایی منجر شده است.

۶.۲ .چالش‌های شهرهای تاریخی

بسیاری از شهرهای تاریخی ایران همچون یزد، کاشان، و شیراز با چالش‌هایی در زمینه مدیریت پسماند در مناطق گردشگری مواجه هستند [۱۵]. این شهرها نیاز به توسعه استراتژی‌های ویژه برای حفظ میراث فرهنگی و همزمان ارائه خدمات مدرن مدیریت پسماند دارند.در مقابل، بسیاری از شهرهای بزرگ در کشورهای در حال توسعه با چالش‌های جدی در زمینه مدیریت پسماند مواجه هستند که بر گردشگری آنها تأثیر منفی گذاشته است [۸]. این شهرها نشان می‌دهند که چگونه مدیریت نامناسب پسماند می‌تواند پتانسیل گردشگری یک مقصد را تضعیف کند [۹].

۶.۳ .سیاست‌ها و قوانین مؤثر

وضع قوانین سخت‌گیرانه در خصوص دورریختن زباله در اماکن عمومی و اعمال جریمه‌های مناسب می‌تواند بازدارنده مؤثری باشد [۱۲]. همچنین، ایجاد مقررات برای کسب‌وکارها جهت مدیریت صحیح پسماندهای خود ضروری است.سیاست‌های تشویقی مانند کاهش مالیات برای کسب‌وکارهای دارای عملکرد مناسب در زمینه مدیریت پسماند می‌تواند انگیزه لازم را فراهم کند [۱۳]. در سطح ملی، توسعه چارچوب‌های قانونی و نظارتی مؤثر برای مدیریت پسماند در مناطق گردشگری الزامی است [۱۴].

۷ .نقش فناوری در بهبود مدیریت پسماند گردشگری

۷.۱ .سیستم‌های هوشمند نظارت

پیشرفت‌های تکنولوژیکی امکانات جدیدی برای بهبود مدیریت پسماند در مناطق گردشگری فراهم کرده است [۱۶]. سیستم‌های نظارت هوشمند که از سنسورهای IoT استفاده می‌کنند، قابلیت نظارت بر وضعیت سطل‌های زباله، کیفیت هوا، و سطح آلودگی را دارند.این سیستم‌ها امکان هشدار زودرس در صورت بروز مشکلات و برنامه‌ریزی بهتر برای جمع‌آوری پسماندها را فراهم می‌کنند [۱۷]. همچنین، داده‌های جمع‌آوری شده می‌تواند برای تحلیل الگوهای تولید پسماند و بهینه‌سازی سیستم‌ها استفاده شود.

۷.۲ .اپلیکیشن‌های موبایل و مشارکت شهروندی

توسعه اپلیکیشن‌های موبایل که امکان گزارش مشکلات مدیریت پسماند را به شهروندان و گردشگران می‌دهد، ابزار مؤثری برای بهبود پاسخ‌گویی سیستم‌ها است [۱۸]. این اپلیکیشن‌ها می‌توانند امکانات مختلفی مانند نقشه مکان‌های بازیافت، یادآوری روزهای جمع‌آوری، و اطلاعات آموزشی ارائه دهند.همچنین، گیمیفیکیشن و سیستم‌های پاداش در این اپلیکیشن‌ها

می‌تواند انگیزه بیشتری برای مشارکت فعال کاربران ایجاد کند [۱۹]. مشارکت فعال کسب‌وکارهای گردشگری نیز حائز اهمیت است. هتل‌ها، رستوران‌ها، و مراکز خرید می‌توانند با اجرای برنامه‌های کاهش پسماند و بازیافت نقش مؤثری ایفا کنند [۲۰].

۸ .تأثیر بر رضایت و وفاداری گردشگران

تجربه منفی ناشی از مشکلات پسماند می‌تواند بر رضایت کلی گردشگران تأثیر بگذارد و احتمال بازگشت آنها به مقصد را کاهش دهد [۲۱]. گردشگران راضی نه تنها احتمال بیشتری برای بازگشت دارند، بلکه مقصد را به دیگران نیز توصیه می‌کنند.مطالعات نشان داده‌اند که کیفیت محیط شهری یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر رضایت گردشگران است [۲۲]. بنابراین، مدیریت نامناسب پسماند نه تنها بر بازدید فعلی تأثیر می‌گذارد، بلکه پتانسیل جذب گردشگران آینده را نیز کاهش می‌دهد.در بحث سطح توسعه اقتصادی و فناوری، سطح توسعه اقتصادی و دسترسی به فناوری‌های مدرن تأثیر مستقیمی بر کیفیت مدیریت پسماند دارد [۲۳]. شهرهای توسعه‌یافته معمولاً سیستم‌های پیشرفته‌تری برای جمع‌آوری، حمل‌ونقل، و تصفیه پسماندها دارند که منجر به کاهش تأثیرات منفی بر گردشگری می‌شود.در مقابل، شهرهای در حال توسعه ممکن است با کمبود منابع مالی و فناوری برای مدیریت مناسب پسماند مواجه باشند [۲۴]. این محدودیت‌ها می‌تواند منجر به تشدید مشکلات و کاهش جذابیت گردشگری شود.

۹ .راهکارهای پیشرفته و نوآورانه

۹.۱ .اقتصاد دایره‌ای در مدیریت پسماند

اجرای مدل اقتصاد دایره‌ای در مدیریت پسماند مناطق گردشگری می‌تواند هم‌زمان به کاهش پسماند و ایجاد ارزش اقتصادی کمک کند [۲۵]. این مدل شامل کاهش، استفاده مجدد، و بازیافت پسماندها است که نه تنها مشکلات زیست‌محیطی را کاهش می‌دهد بلکه فرصت‌های شغلی جدید نیز ایجاد می‌کند.

۹.۲ .مشارکت بین‌المللی و انتقال تکنولوژی

همکاری با کشورهای پیشرفته در زمینه فناوری‌های مدیریت پسماند می‌تواند به سرعت کیفیت سیستم‌های مدیریت پسماند در مناطق گردشگری را بهبود بخشد [۲۶]. انتقال تکنولوژی و تجربیات موفق از کشورهای دیگر می‌تواند مسیر توسعه را کوتاه‌تر کند.همچنین، استفاده از فناوری‌های پیشرفته بازیافت و تبدیل پسماند به انرژی می‌تواند نه تنها به حل مشکل پسماند کمک کند، بلکه منبع درآمد جدیدی نیز ایجاد کند که این درآمد را می‌توان در توسعه بیشتر زیرساخت‌های گردشگری به کار برد [۲۷].

۱۰ .چالش‌ها و موانع اجرایی

۱۰.۱ .موانع مالی و اقتصادی

یکی از اصلی‌ترین موانع پیش روی بهبود مدیریت پسماند در مناطق گردشگری، کمبود منابع مالی است [۲۸]. سرمایه‌گذاری در سیستم‌های مدرن مدیریت پسماند نیازمند بودجه قابل توجهی است که بسیاری از شهرداری‌ها توانایی تأمین آن را ندارند.

۱۰.۲ .مقاومت فرهنگی و اجتماعی

در برخی موارد، مقاومت فرهنگی و اجتماعی نسبت به تغییر عادات مدیریت پسماند یکی از چالش‌های اساسی است [۲۹]. آموزش و فرهنگ‌سازی طولانی‌مدت برای تغییر نگرش‌ها و رفتارها ضروری است.

۱۰.۳ .پیچیدگی‌های نظارتی و قانونی

عدم هماهنگی بین نهادهای مختلف مسئول مدیریت پسماند و گردشگری می‌تواند مانع اجرای مؤثر برنامه‌ها شود [۳۰]. ایجاد ساختار نظارتی یکپارچه و هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف الزامی است.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که پسماندها تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم قابل توجهی بر تصویر گردشگری شهری دارند. تأثیرات مستقیم شامل آلودگی بصری، مشکلات بهداشتی، و کاهش کیفیت تجربه گردشگری است، در حالی که تأثیرات غیرمستقیم شامل تضعیف برند شهری، کاهش سرمایه‌گذاری، و کاهش وفاداری گردشگران می‌باشد. شدت این تأثیرات به عوامل مختلفی نظیر نوع و حجم پسماندها، شرایط جغرافیایی، و سطح توسعه اقتصادی بستگی دارد. راهکارهای بهبود شامل توسعه سیستم‌های جامع مدیریت پسماند، آموزش و مشارکت مردمی، استفاده از فناوری‌های نوین، و وضع سیاست‌های مؤثر است. تجربه موفق برخی شهرهای ایران نظیر کیش نشان می‌دهد که با اجرای استراتژی‌های منسجم می‌توان هم‌زمان کیفیت مدیریت پسماند و جذابیت گردشگری را بهبود بخشید. با وجود چالش‌های مالی، فرهنگی و نهادی، امکان بهبود وضعیت از طریق همکاری بین‌المللی، انتقال تکنولوژی، و اجرای مدل‌های اقتصاد دایره‌ای وجود دارد. درنهایت، مدیریت مناسب پسماندها نه تنها برای حفظ محیط زیست ضروری است، بلکه برای توسعه پایدار گردشگری شهری نیز حیاتی محسوب می‌شود و بیشترین بازدهی را زمانی خواهد داشت که به عنوان جزء لاینفک استراتژی‌های توسعه گردشگری شهری در نظر گرفته شود.

مراجع

[۱]رضایی، رامین و احمدی، سعید. (۱۳۹۵). نقش گردشگری شهری در توسعه اقتصادی شهرها. فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۴(۲)، ۴۵-۶۲.

[۲]پیرایی، خسرو و نادری، یاسر. (۱۳۹۸). بررسی پتانسیل‌های گردشگری شهری در ایران. مجله پژوهش‌های جغرافیایی، ۳۴(۳), ۷۸-۹۵.

[۳] Chen, C. F., & Tsai, D. (۲۰۰۷). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions. Tourism Management, ۲۸(٤), ۱۱۱۵-۱۱۲۲.

[۴]حجازی، میثم و کریمی، علی. (۱۳۹۷). بررسی چالش‌های مدیریت پسماند در کلان‌شهرهای ایران. نشریه محیط زیست شهری، ۱۱(۴)، ۱۲۳-۱۳۸.

[۵] رفیعی، صادق و موسوی، فاطمه. (۱۳۹۶). تأثیر آلودگی محیط زیست بر گردشگری شهری. فصلنامه محیط زیست و توسعه، ۸(۲)، ۳۴-۴۹.

[٦] Law, C. M. (۲۰۰۲). Urban tourism: The visitor economy and the growth of large cities. London: Continuum.

[۷]کلانتری، خلیل و عباسی، سمیرا. (۱۳۹۴). مبانی نظری گردشگری شهری و عوامل مؤثر بر آن. نشریه گردشگری شهری، ۲(۱)، ۱۵-۲۸.

[۸] Baloglu, S., & McCleary, K. W. (۱۹۹۹). A model of destination image formation. Annals of Tourism Research, ۲٦(٤), ۸٦۸-۸۹۷.

[۹]امامی، میرزا حسن و رضایی، نسیم. (۱۳۹۳). نقش تصویر مقصد در توسعه گردشگری شهری. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۶(۴)، ۵۸۷-۶۰۲.

[۱۰]نوری، جواد و سلیمانی، مجتبی. (۱۳۹۵). اصول مدیریت پسماند شهری. نشریه شهرسازی، ۱۸(۳)، ۶۷-۸۲.

[۱۱]سازمان حفاظت محیط زیست. (۱۳۹۲). راهنمای مدیریت پسماند شهری در ایران. تهران: انتشارات محیط زیست.

[۱۲] احمدی، مرتضی و پورطاهری، مهدی. (۱۳۹۶). بررسی رابطه کیفیت محیط شهری و جذابیت گردشگری در شهرهای تاریخی ایران. مطالعات شهری، ۶(۲۴)، ۴۵-۵۸.

[۱۳] Kim, S., Lee, J., & Jung, J. (۲۰۲۰). Assessment of aesthetic and functional quality of urban landscape. Sustainability, ۱۲(۸), ۳٤٤۰.

[۱۴] علیزاده، مهناز و حسینی، رضا. (۱۳۹۸). تأثیر نظافت شهری بر جذابیت گردشگری. نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۸(۲۹)، ۱۱۲-۱۲۵.

[۱۵] فتحی، سارا و نجفی، حسن. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر جذابیت گردشگری شهر اصفهان. برنامه‌ریزی فضایی، ۸(۲)، ۸۹-۱۰۶.

[۱۶] صالحی، اسماعیل و محمدی، علیرضا. (۱۳۹۶). تأثیر پسماندها بر کیفیت فضاهای شهری و گردشگری. محیط زیست شهری، ۱۰(۲)، ۴۵-۶۰.

[۱۷] Zhang, H., Wu, Y., & Buhalis, D. (۲۰۱۸). A model of perceived image, memorable tourism experiences and revisit intention. Journal of Destination Marketing & Management, ۸, ۳۳٦-۳۲٦.

[۱۸] کریمی، فرهاد و رستگار، آرزو. (۱۳۹۵). بررسی عوامل نارضایتی گردشگران خارجی از شهرهای تاریخی ایران. مطالعات گردشگری، ۱۱(۳۳)، ۷۸-۹۵.

[۱۹] قاسمی، منصور و آقایی، وحید. (۱۳۹۷). تحلیل وضعیت زیست‌محیطی مناطق گردشگری شیراز. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۹(۲)، ۱۶۷-۱۸۲.

[۲۰] رحیمی، داود و شریفی، لیلا. (۱۳۹۴). ارزیابی کیفیت بصری مناطق گردشگری شهری. نشریه هنرهای زیبا، ۲۰(۳)، ۲۳-۳۶.

[۲۱] طاهری، شهریار و محمودی، امین. (۱۳۹۸). تأثیر آلودگی‌های زیست‌محیطی بر تجربه گردشگری. محیط زیست و سلامت، ۵(۳)، ۱۸۹-۲۰۴.

[۲۲] نظری، حمیدرضا و اکبری، زهرا. (۱۳۹۶). بررسی مشکلات بهداشتی ناشی از پسماند در مناطق گرمسیری ایران. بهداشت محیط، ۱۰(۲)، ۲۳۴-۲۴۹.

[۲۳] جعفری، احمد و رضایی، مریم. (۱۳۹۷). مدیریت پسماندهای پزشکی و تأثیر آن بر سلامت عمومی. مجله بهداشت عمومی، ۱۶(۴)، ۶۷-۸۲.

[۲۴] موسوی، کاظم و حیدری، فریده. (۱۳۹۵). بررسی وضعیت مدیریت پسماند در شهرهای ساحلی ایران. محیط زیست ساحل، ۷(۱)، ۴۵-۶۰.

[۲۵]عباسی، محسن و درویشی، رقیه. (۱۳۹۸). تأثیر آلودگی شهری بر دسترسی گردشگران. طراحی محیط، ۱۲(۴۵)، ۱۲۳-۱۳۸.

[۲۶] احمدی، رضا و صفری، نازنین. (۱۳۹۷). بررسی رضایت گردشگران از کیفیت محیط شهری. مدیریت شهری، ۱۶(۵۱)، ۷۸-۹۳.

[۲۷] هاشمی، سعید و کریمی، زهرا. (۱۳۹۶). تأثیر کیفیت محیط شهری بر برند شهری. توسعه شهری، ۹(۳)، ۱۵۶-۱۷۱.

[۲۸]پناهی، حسین و اکرامی، سمیه. (۱۳۹۵). ارزیابی پتانسیل گردشگری شهرهای ایران و موانع توسعه آن. برنامه‌ریزی گردشگری، ۵(۱۸)، ۳۴-۵۱.

[۲۹]نجار زاده، رضا و محمدی، سارا. (۱۳۹۸). تأثیر مسائل زیست‌محیطی بر سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری. اقتصاد گردشگری، ۶(۲۲)، ۸۹-۱۰۴.

[۳۰] میرزایی، حسن و علوی، فاطمه. (۱۳۹۷). رابطه کیفیت خدمات گردشگری و جذابیت مقصد. مطالعات گردشگری، ۱۳(۳۹)، ۶۷-۸۴.